

Receive Date:
30/03/2020

Accept Date:
25/08/2020

**Research
Article**

Vol.17, No. 2, Serial 32

Autumn & Winter
2020-2021

Presenting an academic empowerment program for Martyr and Veteran students with academic failure

DOI: <https://dx.doi.org/10.22070/tlr.2021.10432.0>

Leila Salimi¹, Rafiqh Hasani^{2*}

1. *PhD student in Educational Management, Islamic Azad University, Sanandaj Branch, Sanandaj, Iran.*
2. *Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Sanandaj Branch, Sanandaj, Iran. (corresponding author)*

Abstract

Introduction: This study aimed to present a program for academic empowerment of Martyr and Veteran Students and also to identify factors and provide operational suggestions to improve the academic achievement of this group of students and at the same time to expand the existing literature and provide new perspectives on the achievement of Martyr and Veteran Students.

Method: This research has a developmental and exploratory nature. Participants included all students with academic failure, teachers and principals and assistants of SHAHED schools, educational experts of the Martyr Foundation of Sanandaj, as well as the General Directorate of Education and parents of students with academic failure. In the present study, 44 interviews were conducted. Before presenting the educational empowerment program for Martyr and Veteran students, the most important reasons and factors of academic failure as well as strategies to reduce academic failure and increase academic achievement were reviewed and the presented program is based on academic failure factors.

Results: The academic empowerment program consists of five stages. The stages are named 1. determination or need assessment, 2. academic planning; 3. academic supervision and Follow up; 4. implementation and 5. the academic empowerment program named as the Martyr and Veteran students evaluation and feedback.

Each stage of the program includes the presentation of strategies and actions at the individual level of students, parents and families, school, foundation, and the General Directorate of Education in the province and the organization of the Martyr Foundation.

Discussion and Conclusion: The proposed program can be used as an operational plan at the beginning of the school year to improve academic achievement and reduce the dropout of Martyr and Veteran students in the country by the Ministry of Education and the Foundation for Martyrs and Veterans Affairs.

Discussion and Conclusion: The proposed program can be used as an operational plan at the beginning of the school year to improve academic achievement and reduce the dropout of Martyr and Veteran students in the country by the Ministry of Education and the Foundation for Martyrs and Veterans Affairs.

Keywords: Academic Empowerment; Martyr and Veteran students; Academic failure.

*Email: hasani.rafigh@gmail.com

ارائه برنامه توانمندسازی تحصیلی دانش آموزان شاهد و

ایثارگر دارای افت تحصیلی

DOI: <https://dx.doi.org/10.22070/tr.2021.10432.0>

لیلا سلیمی^۱، رفیق حسنی^{۲*}

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.
۲. استادیار گروه علوم تربیتی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران. (نویسنده مسئول).

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر باهدف شناسایی عوامل افت تحصیلی و ارائه برنامه‌ای برای توانمندسازی تحصیلی دانش آموزان شاهد و ایثارگر و همچنین ارائه پیشنهادهایی عملیاتی جهت ارتقای پیشرفت تحصیلی این دسته از دانش آموزان انجام شده است.

روش: این پژوهش توسعه‌ای و ماهیتی اکتشافی دارد. از لحاظ روش شناسی نیز از آنجا که گردآوری و تحلیل داده‌ها و اطلاعات، با استفاده از روش و ابزار کیفی همچون نظریه داده بنیاد صورت گرفته، روش پژوهش به صورت کیفی می باشد. مشارکت کنندگان شامل کلیه دانش آموزان دارای افت تحصیلی، معلمان و مدیران و معاونین مدارس شاهد، کارشناسان آموزشی بنیاد شهید شهرستان سنندج و همچنین اداره کل آموزش و پرورش استان کردستان و والدین دانش آموزانی که دارای افت تحصیلی بودند که در مطالعه حاضر ۴۰ مورد مصاحبه انجام شده است. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. قبل از ارائه برنامه توانمندسازی تحصیلی دانش آموزان شاهد و ایثارگر، مهم ترین دلایل و عوامل افت تحصیلی و همچنین راهکارهای کاهش افت تحصیلی و افزایش پیشرفت تحصیلی بررسی شد و برنامه ارائه شده مبتنی بر عوامل افت تحصیلی است. برای اعتبار سنجی نتایج مستخرج از تحلیل مصاحبه‌ها و نیز برنامه توانمندسازی تحصیلی از دو روش بازیابی توسط مشارکت کنندگان (حلقه‌های بازخورد) و مرور توسط خبرگان غیر شرکت کننده در پژوهش (دو نفر از اساتید) استفاده و پس از دریافت نظرات اصلاحی مدل نهائی و نیز برنامه نهائی ارائه شد.

نتایج: براساس نتایج برنامه توانمندسازی تحصیلی شامل پنج مرحله است. مرحله اول تحت عنوان تعیین وضعیت یا نیازسنجی؛ دومین مرحله برنامه ریزی تحصیلی؛ سومین مرحله نظارت و پیگیری تحصیلی؛ در مرحله چهارم تحت عنوان اجرا و آخرین مرحله برنامه توانمندسازی تحصیلی دانش آموزان شاهد و ایثارگر تحت عنوان ارزشیابی و بازخورد نام گذاری شدند. در هر مرحله برنامه شامل ارائه استراتژی و اقداماتی در سطح فردی دانش آموزان، والدین و خانواده، مدرسه، بنیاد و اداره کل آموزش و پرورش در سطح استان و نیز سازمان بنیاد شهید است.

بحث و نتیجه گیری: برنامه پیشنهادی می تواند به عنوان یک برنامه عملیاتی در شروع سال تحصیلی برای ارتقای پیشرفت تحصیلی و کاهش افت تحصیلی دانش آموزان شاهد و ایثارگر در سطح کشور توسط وزارت آموزش و پرورش و نیز بنیاد شهید و امور ایثارگران مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: توانمندسازی تحصیلی؛ دانش آموزان شاهد و ایثارگر؛ افت تحصیلی.

*Email: hasani.rafigh@gmail.com

این مقاله برگرفته از پایان نامه پژوهش محور دکتری نویسنده اول است.

نشریه علمی

پژوهش‌های آموزش و یادگیری

دوره ۱۷، شماره ۲، پیاپی ۳۲
پائیز و زمستان ۹۹
صص: ۴۱-۵۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۰۴

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol.17, No. 2, Serial 32

Autumn & Winter
2020

pp.: 41-59

مقدمه

مهم‌ترین عامل موفقیت هر نظام آموزشی، میزان عملکرد تحصیلی فراگیران آن است [۱] و یک نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد و موفق دانست که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموختگان آن در دوره‌های مختلف تحصیلی، دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد [۲]. عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان یکی از نشانگرهای مناسب برای نشان دادن موفقیت‌های تحصیلی آنان به شمار می‌رود و به‌عنوان یک‌روند اصلی در آموزش ملی مطرح است [۳] و به‌تمامی درگیری‌های دانش‌آموز در محیط مدرسه اشاره دارد که دربرگیرنده خودکارآمدی، تأثیرات هیجانی، برنامه‌ریزی، فقدان کنترل پیامد و انگیزش باشد [۴]. در نظام آموزش و پرورش منظور از عملکرد تحصیلی دستیابی به هدف‌های آموزشی موردنظر در هر دوره آموزشی [۵] و برونداد یادگیری دانش‌آموزان در دروس مختلف است [۶]. به‌بیان‌دیگر، سنجش عملکرد دانش‌آموزان و مقایسه نتایج کسب‌شده با اهداف آموزشی، نشان‌دهنده پیشرفت وی و افزایش عملکرد است [۷]. افزایش میزان یادگیری، افزایش سطح نمرات و قبولی دانش‌آموزان در دروس و پایه تحصیلی نیز به معنای پیشرفت تحصیلی است. پیشرفت تحصیلی، برونداد مدارس، دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزشی است که نشانه مهمی از کسب اهداف است [۸]. به‌طورکلی پیشرفت تحصیلی به‌عنوان یکی از مشخصه‌های بسیار مهم در پیش‌بینی وضعیت آتی از لحاظ کسب صلاحیت و مهارت‌های علمی و عملی مورد استفاده قرار می‌گیرد [۹]. پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از سازه‌هایی است که از دیرباز مورد توجه بوده و پژوهش‌های بسیاری را به خود اختصاص داده است. متخصصین تعلیم و تربیت همواره کوشیده‌اند شرایطی را فراهم نمایند تا محصلین بیشترین کارایی تحصیلی را از خود نشان دهند؛ بنابراین امروزه مهم‌ترین نقش مدارس این است که دانش‌آموزان را در پیشرفت تحصیلی یاری نمایند [۱۰]. تعیین متغیرهای مناسب جهت پیش‌بینی عملکرد تحصیلی، از جمله عمده‌ترین حوزه‌های پژوهشی است. نظریه‌پردازان و محققان برای ارائه نظریات خود پیرامون پیشرفت تحصیلی، خواهان شواهد تحقیقی و تجربی در مورد عوامل تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی در فرهنگ‌ها و نظام‌های آموزشی گوناگون

هستند [۱۱].

پیشرفت تحصیلی همچون بسیاری از پدیده‌های آموزشی، از ترکیب عواملی چون ویژگی فردی، خانه، مدرسه و جامعه تأثیر می‌پذیرد. بررسی این عوامل به‌عنوان عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی بخش مهمی از تحقیقات آموزشی را به خود اختصاص داده است [۱۲]. در پیشرفت تحصیلی عوامل متفاوتی مانند سطح فردی، خانوادگی و آموزشی [۲] و عوامل انگیزشی از جمله باورها، نگرش‌ها و روش‌های تدریس معلمان نیز تأثیرگذارند [۱۳] و همچنین از عوامل مختلفی مانند ظرفیت شناختی، هوش و توانایی‌های ذهنی و متغیرهای غیر شناختی مانند ویژگی‌های شخصیتی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی تأثیر می‌پذیرد [۱۴]. هلال^۱ [۱۵] دریافت که عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی و عوامل خانوادگی به‌عنوان عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و مهم‌ترین عامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، عوامل فردی شامل خودتنظیمی، خودپنداره و خودکارآمدی می‌باشد. مورثیتی و مونگی^۲ [۱۶] کفایت منابع آموزشی و یادگیری تأثیر مستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد؛ اما نگرش معلمان به استفاده از این منابع تأثیر کمتری بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد. همچنین حمایت و پشتیبانی مدیریت از پیشرفت حرفه‌ای معلمان عامل مهم و تأثیرگذاری بر عملکرد دانش‌آموزان می‌باشد. نتایج پژوهش احمد^۳ و همکاران [۱۷] بیانگر آن بود که متغیرهای مشارکت والدین، نحوه تدریس، انگیزه دانش‌آموزان و خود پنداره بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد. پالسون^۴ (۱۹۹۴) عوامل درونی (فردی) شامل هوش، انگیزش، خودپنداره، عزت‌نفس، اعتمادبه‌نفس، خودکارآمدی و مکان کنترل و نیز عوامل بیرونی (محیطی) شامل خانواده (تفاوت‌های محیط خانواده، شیوه تربیتی والدین، ارزش‌ها و انتظارات والدین، سطح تحصیلات والدین) معلم و نحوه ارتباط او با دانش‌آموزان، تجهیزات و فضای آموزشی را به‌عنوان بهترین پیش‌بینی کننده پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ذکر کرده است [۱۸]. ارجمند سیاه‌پوش و همکاران [۱۹] نیز دریافتند که ساعات مطالعه، جنسیت، طبقه اجتماعی والدین و میزان عزت نفس سهم بیشتری در

3. Ahmad

4. Powlson

1. Helal

2. Mureithi & Mwangi

هیجانی؛ نارسائی‌های جسمی و نداشتن هدف [۲۵] را می‌توان نام برد. در عوامل آموزشی می‌توان به شیوه تدریس، شرایط فیزیکی کلاس، ارزشیابی نادرست، مشکلات مربوط به نظام آموزشی در زمینه محتوای آموزشی، فقدان وسایل بهداشتی، گرمایشی و سرمایشی، انگیزه کم معلم اشاره کرد [۲۱]. عوامل خانوادگی از جمله رابطه نزدیک والدین و فرزند، نگرش‌های مثبت والدین درباره تحصیل، انتظارات واقع‌گرایانه درباره پیشرفت، ابراز علاقه والدین و توجه به عملکرد تحصیلی فرزندان، از جمله عواملی است که در پیشرفت شخص در مدرسه نقش دارد [۲۱]. در کنار عوامل بیان‌شده، علل اجتماعی نیز یکی دیگر از عوامل مؤثر بر افت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است که می‌توان ابعاد زیر را برای آن در نظر گرفت [۲۶] از جمله بیکاری تحصیل‌کردگان؛ عدم وجود ارتباط شغل با تحصیلات شاغلین و میزان درآمد شاغلین تحصیل‌کرده در مقایسه با مشاغل دیگر است. باغ شیخی [۲۷] نیز مهم‌ترین عوامل مرتبط با ضعف عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را شامل معلمان، خانواده، واقعیات کلان اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی، فناوری‌های ارتباطی و فضای مجازی، ساختار و نحوه برنامه‌ریزی نظام آموزش و پرورش، شیوه‌های ارزشیابی، کتب درسی، امکانات و تجهیزات آموزشی و زمان دانسته است.

همانطوری که می‌دانیم در طول ۸ سال جنگ بین ایران و عراق بسیاری از مردان و زنان و حتی کودکان ایرانی کشته و اسیر شدند. در این بین اسارت و کشته شدن زنان و مردان به معنای از دست رفتن ستون خانواده و سرپناه و همچنین سرپرستی فرزندان شد که در سن مدرسه بودند. این مساله باعث شد که دولت مدارس شاهد، ویژه دانش‌آموزانی که پدر و یا مادرانشان در جنگ اسیر، جانباز و یا شهید شدند، را تاسیس کند. نبود پدر یا مادر در طول سال‌های جنگ و نیز جانباز و شهید شدن والدین برای کودکان در سن مدرسه، اثرات روحی و روانی و نیز تربیتی و آموزشی منفی بر جا گذاشت. اگرچه دولت سعی کرد که با تاسیس این مدارس و فراهم کردن زمینه‌های امکاناتی و زیرساختی مناسب و نیز مدیران و معلمان و به طور کلی کادر آموزشی دارای تخصص از اثرات منفی نبود والدین در بین این کودکان و یا ضعف سرپرستی ناشی از مسایل مربوط به اسارات و یا جانبازی و در نتیجه در بعضی از موارد واگذاری سرپرستی این کودکان به پدربزرگان و مادر بزرگانی تحت عنوان قیم بکاهد، اما همچنان شاهد نقاط ضعف و کمبودهای تحصیلی و در نتیجه افت تحصیلی ناشی از این عوامل در بین دانش‌آموزان این مدارس بوده و هستیم. در این میان بهبود وضعیت عملکرد

پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. اگرچه مختصات خانواده می‌تواند از ابعاد گوناگونی مانند ساختار ارزش‌های حاکم بر خانواده، نحوه انتظارات و توقعات والدین، شیوه‌های فرزند پروری، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، تعداد فرزندان، سطح سواد و شخصیت و منش والدین و... بر پیشرفت تحصیلی فرزندان تأثیر بگذارد، اما مطالعات طولی بلوم^۱ (۱۹۹۴)، نشان می‌دهد آنچه که والدین در تعامل با فرزندان خود انجام می‌دهند، عامل تعیین‌کننده اصلی در رابطه با تأثیرگذاری آن‌ها بر پیشرفت فرزندان است، نه سطح درآمد یا سایر ویژگی‌های مربوط به پایگاه اجتماعی و... به‌طور کلی می‌توان ادعا کرد برخی از ویژگی‌های خانواده در ایجاد پاره‌ای ویژگی‌های مرتبط با پیشرفت تحصیلی نقش دارد که هم می‌تواند جنبه مثبت داشته باشد و هم جنبه منفی [۲۰].

در نقطه مقابل پیشرفت تحصیلی، یکی از مشکلات شایع در نظام آموزشی بسیاری از کشورهای جهان، پدیده افت تحصیلی است که زبان‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی زیادی متوجه دولت‌ها، خانواده‌ها و فرد می‌کند و از ابعاد مختلف مورد بررسی و مطالعه پژوهشگران قرار گرفته است [۲۱]. اگرچه افت تحصیلی پدیده‌ای جدید نیست؛ بلکه با پیدایش آموزش رسمی مدرسه‌ای مطرح بوده است و می‌توان گفت یک نظام آموزشی کارا، کمترین افت تحصیلی و بالاترین بازدهی را دارد [۲۲]. در این زمینه تلاش برای شناسایی عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی و ارائه راهبردها و انجام اقداماتی در جهت کاهش خسارات ناشی از افت تحصیلی، مستلزم پژوهش در این زمینه است [۸]. بسیاری از عوامل در سطوح مختلف بر روی افت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارند که برای پیدا کردن علل یک مشکل به‌ویژه مشکلات انسانی و اجتماعی تنها نمی‌توان به یک علت بسنده کرد زیرا پدیده‌های اجتماعی همانند یک زنجیره با یکدیگر پیوند دارند و در به وجود آمدن یک مشکل دخیل هستند؛ بنابراین برای یافتن علل افت تحصیلی باید مسائل گوناگون مورد توجه قرار گیرد [۲۳]. بر مبنای تحقیقات انجام‌شده عوامل مختلفی در افت تحصیلی فراگیران دخالت دارند که شناسایی آن‌ها و برنامه‌ریزی برای کاهش اثرات منفی آن‌ها بر روی عملکرد فراگیران از وظایف مهم همه دست‌اندرکاران آموزش و پرورش می‌باشد [۲۱]. در تقسیم‌بندی علل و عوامل افت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش، عوامل فردی، عوامل خانوادگی و عوامل آموزشی [۲۴] و نیز اجتماعی را می‌توان نام برد. از جمله عوامل فردی برنامه‌ریزی تحصیلی؛ هوش، استعداد و سطح توانایی تحصیلی یادگیرندگان [۲۱]؛ اضطراب [۲۴]؛ نبود انگیزه تحصیلی؛ نداشتن توجه؛ آشفته‌گی‌های عاطفی و

^۱. Bloom

عزت‌نفس آن‌ها قوی‌تر است و از پیشینه تحصیلی (معدل دیپلم) بهتری برخوردارند. همچنین معلوم شد اکثر دانشجویان دچار افت تحصیلی (۸/۸ درصد) غیربومی و اکثر دانشجویان ممتاز (۵۳/۸ درصد) بومی هستند. به‌علاوه، این یافته حاصل شد که دانشجویان دختر در مقایسه با دانشجویان پسر عملکرد تحصیلی بهتری دارند.

با توجه به مطالب بیان‌شده و نیز بررسی اهمیت مسئله افت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر و همچنین با توجه به اینکه بسیاری از تحقیقات در این حوزه محدود به دانشجویان و مطالعات اندکی بر روی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر انجام‌شده و این دسته از تحقیقات تنها به شناسایی عوامل و دلایل افت تحصیلی از طریق روش‌های کمی و از طریق پرسشنامه صورت گرفته و در بهترین حالت تنها به ذکر مواردی پیشنهاد عملیاتی بسنده شده است، این تحقیق نه تنها با روشی کیفی و از طریق مصاحبه به کشف تجربه افت تحصیلی از نگاه دانش‌آموزان، والدین، معلمان، مدیران و نیز کارشناسان آموزشی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر اداره کل آموزش و پرورش سمنان و نیز بنیاد شهید و امور ایثارگران استان کردستان پرداخته است، در همین راستا با تدوین برنامه توانمندسازی تحصیلی برای دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر دارای افت تحصیلی گامی جدید در حل این معضل آموزشی مهم برداشته است. این امر در حالی است همان‌گونه که بیان شد، توجه به این محبت در دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر بسیار حائز اهمیت می‌باشد؛ عدم توجه به آن، نه تنها هزینه بسیار زیادی در پی دارد، بلکه دورنمای پیشرفت و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها را مبهم کرده و موجب کاهش کارایی درونی نظام آموزشی می‌شود [۲۵]. در نتیجه مسئله اصلی این پژوهش این است که بر اساس عوامل شناسایی‌شده مؤثر بر افت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر چه برنامه‌ای برای توانمندسازی تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر دارای افت تحصیلی می‌توان ارائه نمود؟

سوال‌های پژوهش

عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر کدام است؟

آموزشی و تضمین موفقیت دانش‌آموزان مدارس شاهد یکی از دغدغه‌های اصلی سیاست‌گذاران، مدیران و متخصصان تعلیم و تربیت است. در واقع، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و تمام کوشش‌های این نظام، در واقع برای جامه‌ی عمل پوشاندن به این امر است [۲۸]. با این دیدگاه آموزش پرورش هر کشور تلاش می‌کند تا با توجه به توانایی‌ها و استعدادها دانش‌آموزان آنان را در زمینه تحصیلی به‌طور اخص و در زمینه‌های مختلف زندگی به‌طور اعم رشد دهد و این امر جز در سایه بررسی در حوزه عوامل مؤثر عملکرد دانش‌آموزان و آنچه موجب پیشرفت و یا افت تحصیلی آن‌ها می‌شود، امکان پذیر نمی‌باشد. به‌بیان دیگر شناسایی عوامل مؤثر بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی، رفع مشکلات و نارسایی‌های موجود در نظام آموزشی مهم است و کشف متغیرهای تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی به شناخت بهتر و پیش‌بینی متغیرهای مؤثر در مدرسه می‌انجامد [۲۹]. در این زمینه، تعیین و اجرای مداخلات مناسب بر متغیرهای پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی در محیط‌های آموزشی می‌تواند از افت تحصیلی یادگیرندگانی که در معرض خط هستند، جلوگیری کند [۳۰] و شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد دانش‌آموزان برای ارائه خدمات حمایتی به‌موقع و مؤثر ضروری است [۱۵]. در همین راستا زمانی و طالع پسند [۳۱] آموزش مداخلات انگیزشی- رفتاری را به‌عنوان عامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی معرفی کردند و گرانشل^۱ و همکاران [۳۲] نیز دریافت که رابطه مثبت مستقیم و غیرمستقیم بین استراتژی‌های انگیزشی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد. در نتیجه امروزه تمرکز آموزش به‌جای ارائه‌ی برنامه‌های آموزشی یا مدیریت رفتار کلاسی، به پرورش دانش‌آموزان با انگیزه و راهبردی تغییر کرده است [۳۳]. یافته‌ها تحقیق شیربگی [۳۴] نشان داد که وقتی معلمان با همکاری مشاوران مدرسه و با حمایت والدین، خدماتی را برای دانش‌آموزان در خطر افت تحصیلی ارائه می‌کنند، رضایت را در محیط کلاس از لحاظ رفتار، پیشرفت تحصیلی و عزت‌نفس به‌وجود می‌آورند. همچنین نتایج تحقیق تمنائی‌فر، نیازی و امینی [۳۵] نشان داد که دانشجویان ممتاز در مقایسه با دانشجویان مشروط از بهره هوشی بالاتری برخوردارند،

^۱. Grunchel

چه برنامه‌ای را می‌توان برای توانمندسازی تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر دارای افت تحصیلی ارائه نمود؟

روش پژوهش

رویکرد این پژوهش کیفی و با توجه به اینکه پژوهش حاضر به ارائه برنامه‌ای برای توانمندسازی تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر پرداخته و در این راستا به گسترش ادبیات موجود و ارائه چشم‌اندازی جدید در زمینه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر کمک می‌کند، پژوهشی توسعه‌ای و ماهیتی اکتشافی دارد. از لحاظ روش‌شناسی نیز از آنجا گردآوری و تحلیل داده‌ها، با استفاده از روش و ابزار کیفی صورت گرفته، روش کیفی است. لذا روش‌شناسی کیفی، رویکرد روش‌شناختی مورد استفاده برای انجام این پژوهش است و نظریه زمینه‌ای به‌عنوان روش تحلیل مصاحبه‌ها انتخاب شد.

نمونه‌گیری مورد استفاده در این پژوهش از نوع نمونه‌گیری هدفمند است. در این نوع نمونه‌گیری محقق به سراغ آن دسته از افرادی رفته است که در زمینه مورد نظر پژوهش از اطلاعات بیشتری برخوردار و در معرض پدیده مورد مطالعه (یعنی افت تحصیلی) بوده‌اند. این افراد را «مطلعین» یا «دروازه‌بانان اطلاعاتی» می‌نامند. مطلع کسی است که محقق می‌تواند از طریق ارتباط با او در مورد موضوع مورد بررسی یا بعدی از آن اطلاعاتی کسب کند. مطلع بایستی دارای چندین ویژگی باشد: از جمله اینکه با جامعه مورد مطالعه آشنایی

داشته باشد، در آن جامعه زندگی کند و یا ارتباط نزدیکی با آن داشته باشد [۳۶]. در این مطالعه، مطلعین کلیدی (مشارکت‌کنندگان مورد مصاحبه) شامل افرادی بوده‌اند که به شکل مستقیم در پدیده افت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر درگیر بوده‌اند. انتخاب این افراد به صورت عمدی و با این نیت انجام شده است که دارای بیشترین دانش، اطلاعات و قدرت تحلیل در رابطه با موضوع مورد مطالعه بوده‌اند. حجم نمونه در مطالعات کیفی و به‌ویژه در روش نظریه زمینه‌ای به سطح اشباع نظری بستگی دارد. اشباع نظری زمانی اتفاق می‌افتد که محقق به این نتیجه برسد که در یک مرحله از کار شباهت مفاهیم به دست آمده زیاد شده و مفاهیم جدیدی ظهور نمی‌کنند [۳۷]. باین حال گفته می‌شود که در مطالعات کیفی مبتنی بر نظریه زمینه‌ای حجم نمونه نباید کمتر از ۲۰ نفر باشد [۳۸]. در مطالعه حاضر ۴۰ مورد مصاحبه انجام شده است. مشارکت‌کنندگان شامل ۸ نفر از دانش‌آموزان دارای افت تحصیلی، ۸ نفر معلم، ۸ نفر مدیر و معاونین مدارس شاهد، ۴ نفر کارشناسان آموزشی بنیاد شهید شهرستان سمنان، ۴ نفر کارشناسان آموزشی اداره کل آموزش و پرورش استان کردستان و ۸ نفر از والدین آن دسته از دانش‌آموزانی که دارای افت تحصیلی بودند که در جدول شماره ۱ مشخصات زمینه‌ای مشارکت‌کنندگان پژوهش آمده است.

جدول شماره ۱. مشخصات زمینه‌ای مشارکت‌کنندگان پژوهش

شماره	جنسیت	پایه تحصیلی	ناحیه آموزشی	مدرسه	مقطع تحصیلی
۱	دختر	نهم	یک	شهید سودابه احدی	متوسطه اول
۲	دختر	نهم	دو	شهید مهری رزاق طلب	متوسطه اول
۳	پسر	نهم	دو	شهید رضا خدامرادپور	متوسطه اول
۴	پسر	هشتم	یک	شهید اقبال وطنخواه	متوسطه اول
۵	پسر	دهم	دو	شهید یدالله محمدی	متوسطه دوم
۶	پسر	یازدهم	یک	شهید مسعود قصری	متوسطه دوم
۷	دختر	دوازدهم	دو	شهید شهلا هادی یاسینی	متوسطه دوم
۸	دختر	دهم	یک	شهید سودابه احدی	متوسطه اول
	جنسیت	تحصیلات	سن	سابقه تدریس	سابقه مدیریت در مدارس شاهد
۹	مرد	لیسانس	۴۷	۲۱	۳
۱۰	زن	فوق لیسانس	۴۷	-	۲۷
۱۱	مرد	فوق لیسانس	۴۸	۲۴	۱۲
۱۲	زن	لیسانس	۴۵	۵	۱۱

۴	۹	۲۹	۵۰	لیسانس	مرد		۱۳	
۱	۱۳	۱۹	۳۸	لیسانس	زن		۱۴	
۹	-	۱۷	۴۷	لیسانس	زن		۱۵	
۱	۴	۱۹	۳۷	فوق لیسانس	مرد		۱۶	
-	سابقه تدریس در مدارس شاهد	سابقه کل تدریس	سن	تحصیلات	جنسیت			
-	۱۲	۲۸	۴۷	لیسانس	مرد	معلمان	۱۷	
-	۴	۹	۴۰	لیسانس	زن		۱۸	
-	۱۰	۲۶	۴۹	فوق دیپلم	زن		۱۹	
-	۲	۲۷	۵۲	فوق لیسانس	مرد		۲۰	
-	۲	۲۴	۴۵	فوق لیسانس	مرد		۲۱	
-	۱	۱	۳۲	فوق لیسانس	مرد		۲۲	
-	۱۶	۲۵	۴۵	فوق لیسانس	زن		۲۳	
-	۲	۱۲	۳۷	لیسانس	زن		۲۴	
محل خدمت	سابقه خدمت در امور شاهد و ایثارگران	سابقه کل خدمت	سن	تحصیلات	جنسیت			
اداره کل آموزش همگام	۲۱	۲۹	۴۹	لیسانس	مرد		کارشناسان	۲۵
اداره کل آموزش همگام	۵	۲۷	۴۷	فوق لیسانس	مرد	۲۶		
اداره کل بنیاد شهید	۲۲	۲۶	۴۷	لیسانس	مرد	۲۷		
اداره کل بنیاد شهید	۲۰	۲۵	۵۱	لیسانس	مرد	۲۸		
ناحیه ۱ آموزش همگام	۳	۲۲	۴۳	لیسانس	مرد	۲۹		
ناحیه ۱ آموزش همگام	۴	۲۳	۴۱	لیسانس	مرد	۳۰		
ناحیه ۲ آموزش همگام	۱	۱۷	۴۲	لیسانس	مرد	۳۱		
ناحیه ۲ آموزش همگام	۸	۲۴	۴۸	لیسانس	مرد	۳۲		

نه مانند مصاحبه ساخت یافته دست و پای محقق را در تولید اطلاعات می‌بندد و نه مانند مصاحبه عمیق اطلاعات وسیع و

ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. دلیل انتخاب این نوع مصاحبه این است که

اختیار اعضای مصاحبه شونده قرار داده می‌شود تا مورد تایید اعضای قرار گیرد [۴۰]. توافق بعمل آمده در خصوص کدگذاری‌های صورت پذیرفته با افراد مشارکت‌کننده بین ۷۵ الی ۸۷ درصد بود. به طور مثال تعداد کدهای مستخرج از یکی از مصاحبه‌ها توسط پژوهشگر ۱۶ کد بود که تعداد ۱۴ کد مورد توافق فرد مشارکت‌کننده بود، بنابراین میزان توافق ۸۷٪ بود. همچنین به منظور ارزیابی برنامه توانمندسازی تحصیلی پیشنهادی به دو روش کیفی و کمی عمل شد و اعتبار فرایند تحلیل و کدگذاری و کدهای بدست آمده با کمک ۶ نفر از مشارکت‌کنندگان شامل دو مدیر، دو معلم و دو کارشناس مدارس شاهد انجام و بعد از اعمال نظرات اصلاحی برنامه تدوین شده نهایی به تأیید این افراد رسیده است. تمامی ارزیابی‌ها مثبت قلمداد شد و مدل نهایی مورد تایید قرار گرفت. پژوهشگر در این مرحله برای اطمینان از تک تک مراحل و کدهای برنامه توانمندسازی تحصیلی، از روش ارزیابی شاخص نسبت محتوایی (CVR) با پنل متخصصان و به روش کمی که توسط لاوشه طراحی شده، پرداخت. برای تعیین شاخص نسبت محتوایی از متخصصان درخواست شد تا هر کد را براساس طیف سه قسمتی "ضروری است"، "مفید است ولی ضرورتی ندارد"، و "ضرورتی ندارد" بررسی نماید. سپس پاسخ‌ها مطابق فرمول محاسبه گردید. براساس منابع متعدد از جمله حاجی‌زاده [۴۱] حداقل مقدار روایی برای ۵ تا ۷ نفر تعداد افراد پنل متخصصان باید ۰/۹۹ باشد و در صورتی که مقدار محاسبه شده از این مقدار بالاتر باشد اعتبار محتوای آن مولفه پذیرفته می‌شود. در این پژوهش تعداد ۶ متخصص در پنل شرکت کردند و میزان (CVR) بدست آمده از کدهای برنامه ۱۰۰ درصد بود که روایی محتوایی بالایی را نشان می‌دهد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی، استفاده از روش تحلیل داده بنیاد و با کمک نسخه ۱۱ نرم‌افزار Maxqda انجام شد.

یافته‌ها

عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر کدام است؟

قبل از ارائه برنامه توانمندسازی تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر، مهم‌ترین دلایل و عوامل افت تحصیلی و همچنین راهکارهای کاهش افت تحصیلی و افزایش پیشرفت تحصیلی بررسی شد و برنامه ارائه‌شده مبتنی بر عوامل افت تحصیلی است. در جدول شماره ۲ ترکیب عوامل افت تحصیلی از نظر دانش‌آموزان، والدین، کارشناسان، معلمان و مدیران مستخرج از مصاحبه‌های برگزارشده آمده است.

گاه غیرضروری فراهم می‌سازد [۳۹]. محقق کوشید تا به صورت هدف‌دار، بر مبنای اینکه چه نوع اطلاعات خاصی، در پی یافته‌های اولیه، مورد نیاز است نمونه‌هایی را انتخاب کند. پرسش‌های تجربی با توجه به سطح فهم شرکت‌کنندگان و با تمرکز بر روی مسائل مربوط به تحقیق در میان افراد درگیر، گنجانده شد. داده‌های واگرا و همگرا در گروه‌ها و طبقه‌های خاص قرار گرفتند، زیرا در روش کیفی پژوهشگر ابتدا شیوه‌های مختلف درک یک پدیده تجربه‌شده را از هم جدا می‌کند سپس، درون هر کدام از این شیوه‌های مختلف، روابط بین عناصر تعیین می‌گردد و نهایتاً تفسیرها و معانی که از این تجارب منتج شد را مشخص می‌سازد. در این پژوهش پس از انجام مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته و ضبط آن‌ها، کار پیاده‌سازی آن‌ها روی کاغذ انجام شد. شیوه تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها بر اساس «روش سطر به سطر» انجام شده است. برای هر سطر طبق معنای که از آن برداشت شده است، مفهوم یا برجستگی تعیین شده است. انتخاب مفاهیم به گونه‌ای بوده است که بیشترین فضای معنایی آن سطر یا جمله را پوشش دهد. بر اساس این شیوه، مفاهیم اولیه همه مصاحبه‌ها استخراج شده و مفاهیم در اولین مرحله کدگذاری باز به دست آمده است. در مرحله بعد، از مجموع مفاهیم اولیه - بر اساس شباهت‌های معنایی - یک سری کدهای عمده و متمرکز پدیده آمده‌اند که به لحاظ معنایی، فضای معنایی کلیه مفاهیم اولیه زیرمجموعه خود را در بر گرفته‌اند. این کدها در مرحله بعد در قالب مقولات انتزاعی‌تر در یک دسته باهم در ارتباط قرار گرفتند. در تشریح هر یک از کدهای محوری تلاش شده است که به توضیح و توصیف مفصل کدهای باز پرداخته شود و برای هر یک از آن‌ها، چندین نمونه نقل قول مربوط به مصاحبه‌ها وجود داشت که به دلیل کاستن از حجم مقاله از متن مصاحبه تنها در بخش تدوین برنامه استفاده شده است.

روش‌های مرسوم روایی و پایایی در تحقیقات کمی، در بخش کیفی کاربرد ندارند و ارزیابی روایی این گونه پژوهش‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد و ارزیابی پایایی اهمیت ندارد. روایی و اعتباریابی پژوهش کیفی با روش ارزیابی لینکولن و گوبا بر پایه چهار معیار روایی بخشی و باورپذیری، انتقال پذیری، اعتماد بخشی و تأیید پذیری صورت می‌پذیرد. روایی بخشی به معنی پذیرفتنی بودن یافته‌های تحقیق است و معادل روایی درونی در پژوهش کمی است. در این پژوهش برای اعتبارسنجی نتایج مستخرج از تحلیل مصاحبه‌ها از روش عمیق شدن محقق در پژوهش و بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان (حلقه‌های بازخورد) استفاده شد. در روش بازبینی اعضای مشارکت‌کننده نتایج حاصل از مصاحبه در

جدول ۲. ترکیب دلایل افت تحصیلی از نظر دانش‌آموزان، والدین، کارشناسان، معلمان و مدیران

عامل	خرده عامل
فردی	بنیه علمی پایین؛ انگیزه پایین؛ تلاش و پشتکار پایین
خانوادگی	رهاشستگی تحصیلی (بی‌توجهی والدین به وضعیت درسی؛ کمبود نظارت والدین؛ عدم مسئولیت‌پذیری والدین) کمبود عاطفی (مشکلات روحی و روانی خانواده‌ها؛ احساس خلأ و عدم حضور یکی از والدین؛ اختلاف و کشمکش شدید والدین و وجود کمبودهای عاطفی) فقر فرهنگی (پایین بودن سطح سواد اولیاء؛ تفاوت‌های فاحش فرهنگی و شکاف نسلی) کمبود امکانات
سازمانی/مدیریتی	ساختار حمایتی ضعیف نهاد (نظارت ناکافی بنیاد نسبت به وضعیت تحصیلی؛ ساختار ضعیف نهادهای مرتبط و عدم حمایت نهاد در رفع مشکلات تحصیلی) عدم رعایت بخشنامه (عدم رعایت شیوه‌نامه‌ی ثبت‌نام مدارس شاهد؛ اهمیت در حد بخشنامه و دستورالعمل؛ عدم تحقق اهداف برنامه‌های اجراشده و جذب دانش‌آموزان از طبقه مرفه در مدارس شاهد) تأمین مالی ضعیف (کمبود شدید بودجه و اعتبارات و عدم تأمین اعتبارات لازم)
مدرسه‌ای	کمبود نیروی انسانی (عدم رصد وضعیت تحصیلی توسط معاونین آموزشی و کمبود نیروی انسانی ثابت و مجرب و توانمند) فضای بی‌روح مدرسه (جو پلیسی و جو و فضای مدرسه) روابط ضعیف مدرسه-خانه (عدم ارتباط مداوم بین مدرسه و خانه) اثر همسالان (مزاحمت گروه همسالان؛ شوخی‌های نابجا در کلاس درس؛ جو حاکم بر مدرسه) حمایت تحصیلی ضعیف (عدم آموزش و راهنمایی صحیح دانش‌آموزان؛ عدم هدایت تحصیلی)
آموزشی	سهل‌گیری آموزشی (تفکر غلط قبولی در هر صورت و نمرات غیرواقعی) عدم آموزش فردی شده (عدم توجه به تفاوت‌های فردی و عدم توجه به سطح هوش) استفاده نکردن از روش‌های نوین آموزشی (ناآشنایی با اصول روان‌شناسی تربیتی و تدریس)
کلاسی	اثر همسالان (مزاحمت گروه همسالان؛ شوخی‌های نابجا در کلاس درس و جو حاکم بر مدرسه) هدایت تحصیلی ضعیف (عدم آموزش و راهنمایی صحیح دانش‌آموزان و عدم هدایت تحصیلی)
قانونی	برخوردارگی از مزایای ایثارگری (برخوردارگی از مزایای ایثارگری؛ تأثیر منفی امتیاز ویژه) ضمانت استخدامی (اطمینان نسبت به آینده شغلی خود؛ اولویت در استخدام)

در مرحله بعد بر اساس کدگذاری مصاحبه‌ها مهم‌ترین راهکارها و برنامه‌ها برای ارتقا عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر در جدول شماره ۳ از نظر دانش‌آموزان و والدین و در جدول شماره ۴ از نظر معلم، کارشناسان و مدیران آمده است.

جدول ۳. راهکارهای ارتقا عملکرد تحصیلی از نظر دانش‌آموزان و والدین

عامل	خرده عامل
فردی	تمرین و تکرار؛ تلاش؛ تغییر سبک زندگی؛ ارتقا انگیزه
خانوادگی	همراهی والدین با دانش‌آموزان در یادگیری؛ بررسی و پیگیری وضعیت تحصیلی توسط والدین؛ پرهیز از برخوردهای منفی والدین؛ داشتن اتاق اختصاصی مطالعه؛ نقش حمایتی و نظارتی خانواده
سازمانی	پرس‌وجو در مورد مدرسه و معلمان؛ نظارت و پیگیری مستمر بر مدارس
مدرسه‌ای	برگزاری اردوهای علمی و تفریحی؛ کلاس‌های تقویتی و جبرانی؛ ایجاد انگیزه و علاقه؛ ارتقای دانایی و یادگیری والدینی؛ بررسی و پیگیری وضعیت درسی و اخلاقی

آموزشی	توجه به نیازهای آموزشی؛ تکرار درس در صورت غیبت؛ توضیحات کافی معلم حین تدریس؛ ارتقاء مهارت در زبان فارسی
مشاوره‌ای	برنامه‌ریزی درسی و تحصیلی توسط مشاور؛ کلاس‌های تقویتی و جبرانی؛ توسط دبیران خارج از مدارس؛ مشاوره و راهنمایی تحصیلی، اخلاقی و رفتاری

جدول ۴. راهکارهای ارتقا عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر از نظر معلم، کارشناسان و مدیران

عامل	خرده عامل
فردی	تغییر در سبک زندگی با شروع سال تحصیلی؛ تعریف جایگاه و ارزش؛ تحصیل و مدرسه و معلم
خانوادگی	آگاه‌سازی والدین در خصوص نقش حمایتی؛ جو عاطفی آرام در خانه؛ پیگیری و نظارت تحصیلی مستمر والدین؛ همراهی و همکاری والدین با مدرسه
سازمانی	برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای افت تحصیلی؛ حمایت مالی بنیاد شهید؛ نظارت اصولی بر فعالیت مدارس؛ توجه به تکالیف نظارتی بنیاد شهید؛ انتخاب کادر آموزشی مجرب و دلسوز؛ حمایت مالی از تشکیل کلاس‌های خصوصی
مدرسه‌ای	توانمندسازی والدین از نظر آموزشی و مهارتی؛ احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی؛ طرح دیدار یار (دیدار اولیاء و رفتن به خانه آن‌ها)؛ ارائه مشاوره و برنامه‌ریزی تحصیلی با کادر تخصصی؛ توجه به میزان تراکم کلاسی؛ به‌کارگیری نیروهای کارآمد و مجرب؛ برگزاری اردوهای علمی؛ بررسی و تجزیه و تحلیل وضعیت آموزشی؛ برگزاری جلسات مشترک با والدین و دانش‌آموز
قانونی	عدم تفکیک دانش‌آموزان شاهد از سایرین؛ حذف سهمیه‌های شغلی و آموزشی؛ استفاده بهینه از سهمیه موجود در کنکور؛ اصلاح برخی از قوانین و آیین‌نامه‌های تحصیلی

و بالاخره ترکیب هم این عوامل افت تحصیلی و نیز آمده است. راهکارهای ارائه‌شده در جدول شماره ۵ و نمودار شماره ۱

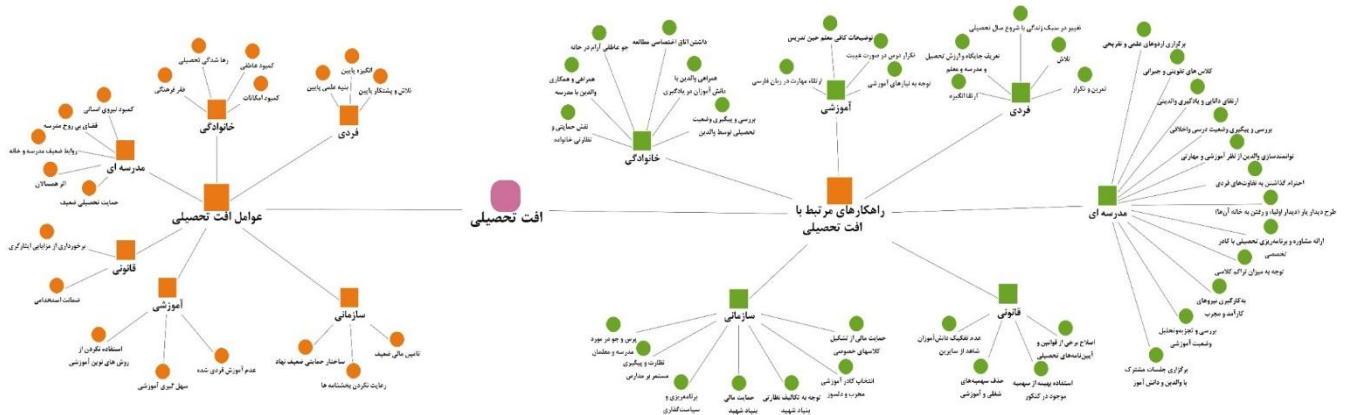
جدول ۵. ترکیب عوامل افت تحصیلی و راهکارهای ارتقا عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان از نظر دانش‌آموزان، والدین، کارشناسان، معلمان و مدیران

عوامل افت تحصیلی					
فردی	خانوادگی	آموزشی	مدرسه‌ای	سازمانی	قانونی
بنیه علمی پایین ^۲ انگیزه پایین تلاش و پشتکار پایین ^۴	کمبود امکانات کمبود عاطفی ^۱ رهائیدگی تحصیلی فقر فرهنگی ^۳	استفاده نکردن از روش‌های نوین آموزشی عدم آموزش فردی شده سهل‌گیری آموزشی	کمبود نیروی انسانی فضای بی‌روح مدرسه روابط ضعیف مدرسه و خانه اثر همسالان حمایت تحصیلی ضعیف	ساختار حمایتی ضعیف نهاد تأمین مالی ضعیف رعایت نکردن بخشنامه‌ها	برخوردار از مزایای ایثارگری ضمانت استخدامی
راهکارهای مرتبط با افت تحصیلی					
فردی	خانوادگی	آموزشی	مدرسه‌ای	سازمانی	قانونی
تمرین و تکرار تلاش تغییر در سبک زندگی با شروع سال تحصیلی ^۴ تعریف جایگاه و ارزش تحصیل و مدرسه ارثا انگیزه	همراهی والدین با دانش‌آموزان در یادگیری بررسی و پیگیری وضعیت تحصیلی توسط والدین داشتن اتاق اختصاصی مطالعه جو عاطفی آرام در خانه ^۳ همراهی و همکاری والدین با مدرسه ^۵ نقش حمایتی و نظارتی خانواده	توجه به نیازهای آموزشی تکرار درس در صورت غیبت توضیحات کافی معلم حین تدریس ارتقاء مهارت در زبان فارسی	برگزاری اردوهای علمی و تفریحی کلاس‌های تقویتی و جبرانی ارتقای داناتی و یادگیری والدینی بررسی و پیگیری وضعیت درسی و اخلاقی توانمندسازی والدین از نظر آموزشی و مهارتی احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی طرح دیدار یار (دیدار اولیاء و رفتن به خانه آن‌ها) ارائه مشاوره و برنامه‌ریزی تحصیلی با کادر تخصصی ^۱ توجه به میزان تراکم کلاسی به‌کارگیری نیروهای کارآمد و مجرب	پرس‌وجو در مورد مدرسه و معلمان نظارت و پیگیری مستمر بر مدارس ^۱ برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای افت تحصیلی حمایت مالی بنیاد شهید توجه به تکالیف نظارتی بنیاد شهید انتخاب کادر آموزشی مجرب و دلسوز حمایت مالی از تشکیل کلاس‌های خصوصی	عدم تفکیک دانش‌آموزان شاهد از سایرین حذف سهمیه‌های شغلی و آموزشی استفاده بهینه از سهمیه موجود در کنکور اصلاح برخی از قوانین و آیین‌نامه‌های تحصیلی

- عامل درگیری و مشاجره خانوادگی با کمبود عاطفی باهم ادغام شدند.
- عامل سطح پایین سواد والدین با فقر فرهنگی باهم ادغام شدند.
- عامل ضعف در یادگیری با بنیه علمی باهم ادغام شدند.
- عامل تلاش و پشتکار پایین با تمرکز حواس پایین باهم ادغام شدند.
- عامل نظارت و پیگیری مستمر بر مدارس با عامل نظارت اصولی بر فعالیت مدارس باهم ادغام شدند.
- عامل ایجاد انگیزه و علاقه با عامل ارائه مشاوره و برنامه‌ریزی تحصیلی با کادر تخصصی باهم ادغام شدند.
- جو عاطفی آرام در خانه با عامل پرهیز از برخوردهای منفی والدین باهم ادغام شد.

۸. عامل آگاه‌سازی والدین در خصوص نقش حمایتی با همراهی و همکاری والدین با مدرسه در هم ادغام شدند.

۹. عامل کاهش زمان بازی با تغییر در سبک زندگی با شروع تحصیلی باهم ادغام شدند.

نمودار ۱. ترکیب عوامل افت تحصیلی و راهکارهای ارتقا عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر از نظر دانش‌آموزان، والدین، کارشناسان، معلمان و مدیران (مدل نهایی)

چه برنامه‌ای را می‌توان برای توانمندسازی تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر دارای افت تحصیلی ارائه نمود؟

در جدول شماره ۶ برنامه توانمندسازی تحصیلی ارائه شده که شامل پنج مرحله است. مرحله اول تحت عنوان تعیین وضعیت یا نیازسنجی در سطح فردی شامل دوره آموزشی (موفقیت؛ انگیزه؛ برنامه‌ریزی درسی؛ خودباوری؛ خود یادگیری؛ اعتماد به نفس) و تغییر در سبک زندگی با شروع سال تحصیلی است. برای مثال در زمینه تغییر سبک زندگی یکی از دانش‌آموزان بیان می‌کند که:

«باید بیشتر درس بخوانم و تلاش کنم. از بازیگوشی و خواب و تلویزیون تماشای کردن کم کنم».

و یا گفته کارشناس شماره ۳ اداره کل را به عنوان نمونه در جمع‌بندی نقطه نظرات این بخش بیان کرد.

«گفت‌وگوی والدین با فرزندان مهم‌ترین کمک به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌نماید. اختصاص زمانی معین برای پرس‌وجو درباره‌ی اتفاقات روزانه‌ی مدرسه و خارج

از مدرسه و گفت‌وگو درباره‌ی دوستان، بازی‌ها و معلمان و ... ۲- تغییر در سبک زندگی با شروع سال تحصیلی مانند ساعت خواب، بیداری، دیدوبازدیدها، ورزش و تفریح و ... ۴- ایجاد عادت مطالعه، ارتباط با مدرسه، نظارت در انجام تکالیف. ۵- تقویت عادات خوب مثل خواب بعد از ظهر، کتاب‌خوانی و ...» و یا در زمینه تأثیر دوره آموزشی می‌توان به گفته بعضی از دانش‌آموزان که به خوبی به این مسئله اشاره کرده بودند استناد کرد. از جمله اینکه بیان شده بود که:

«من خودم علاقه به خواندن ندارم والدین کاری نمی‌توانند بکنند»؛ و یا دانش‌آموز شماره ۱ که معتقد بود «مدرسه می‌تواند با مشاوره کردن مرا به درس خواندن تشویق و ترغیب کند و در من ایجاد انگیزه و علاقه کند».

در سطح والدین (خانواده) فراهم کردن امکاناتی از جمله داشتن اتاق اختصاصی مطالعه؛ آگاه‌سازی والدین در خصوص نقش حمایتی و فراهم کردن محیطی آرام و به‌دوراز تنش و درگیری فعالیت‌هایی هستند که والدین این دانش‌آموزان باید انجام دهند. برای مثال یکی از دانش‌آموزان بیان می‌کند که:

سطح دانش‌آموز می‌توان به برنامه‌ریزی درسی (تمرین و تکرار کردن درس‌ها) و برنامه‌ریزی درسی توسط مشاور اشاره کرد. دانش‌آموز شماره ۶ در این زمینه بیان می‌کند که:

«باید بیشتر درس بخوانم و تلاش کنم و سعی کنم که با درگیری پدر و مادرم به اعصاب مسلط باشم و بتوانم درس‌هایم را بخوانم».

در سطح والدین (خانواده): همراهی و همکاری والدین با مدرسه و شرکت منظم در جلسات انجمن اولیاء و مربیان از اقداماتی است که والدین بایستی انجام دهند. همراهی و همکاری والدین با مدرسه و نیز کمک در خانه از اقداماتی است که والدین انجام خواهند داد. برای مثال:

یکی از والدین بیان می‌کند که «فرزندان بیش از تدارک امکانات و کنترل تحصیلی به والدینی نیاز دارند که با ارتقای دانایی‌ها و یادگیری‌های خود به ارتقای سطح فکری خانواده کمک کنند، بنابراین والدینی می‌توانند بهترین و مؤثرترین سطح تعامل را با فرزندانشان داشته باشند که از سطح فکری بالاتری برخوردار باشند؛ بنابراین نقش پدر و مادر در افت و یا ارتقای سطح فکری و فرهنگی خانواده بسیار مهم است» و یا یکی از والدین شماره ۸ بیان می‌کند که «بله. تا حدی که در توانایی و تسلطم باشد به فرزندم کمک می‌کنم. درس‌های شفاهی رو می‌پرسم و بقیه درس‌ها را بلد نیستم».

در سطح مدرسه نیز طرح دیدار یار (دیدار اولیاء و رفتن به خانه آن‌ها) و ارائه مشاوره و برنامه‌ریزی تحصیلی با کادر تخصصی؛ توجه به میزان تراکم کلاسی؛ برگزاری جلسات مشترک والدین و دانش‌آموزان با مدیر و مشاور؛ ارتباط با دانش‌آموزان هم‌تا و دارای پیشرفت تحصیلی و تکرار درس در صورت غیبت فعالیت‌هایی است که مدرسه انجام خواهد داد. برای مثال طرح دیدار یار به‌عنوان یک راهکار مهم در نظر گرفته‌شده بود و بیان‌شده بود که:

«دیدار یار) صحبت با اعضای خانواده و پیگیری مشکلات آنان - تشویق و قدردانی از این عزیزان در برنامه‌های آموزشی».

همچنین ارائه مشاوره و برنامه‌ریزی تحصیلی با کادر تخصصی نیز مدنظر بوده است.

معلم شماره ۷ «ارائه مشاوره تحصیلی با کادرهای تخصصی در زمینه‌های متفاوت و مختلف نه به‌صورت عمومی و به چند جلسه در سال بسنده شود».

توجه به میزان تراکم کلاسی نیز از اقداماتی است که مدرسه می‌تواند انجام دهد. برای مثال بیان‌شده بود که:

«پایین آوردن نرم رده‌ها به‌طوری‌که معلم فرصت پیدا کند وضع تحصیلی این دانش‌آموزان را رصد کند».

برگزاری جلسات مشترک والدین و دانش‌آموزان با مدیر

«والدین می‌توانستند یک اتاق اختصاصی برایم مهیا کنند که مستقل باشم و به‌راحتی بتوانم هر وقت که خواستم درس بخوانم و مزاحم کسی نباشم»

و یا اینکه یکی از معلمان در این خصوص به اهمیت نقش حمایتی والدین در کمک به دانش‌آموزان اشاره داشته است. برگزاری کلاس‌های پیوسته برای والدین و سرپرستان در خصوص نقش حمایتی آن‌ها در ارتباط با کیفیت آموزش و یادگیری فرزندانشان.

و یا یکی از دانش‌آموزان بیان می‌کند که داشتن محیط آرام و به‌دوراز تنش و درگیری در پیشرفت تحصیلی او چقدر اهمیت دارد.

دانش‌آموز شماره ۶ «باید محیطی آرام و به‌دوراز تنش و درگیری برایم فراهم کنند»

در سطح مدرسه تعریف جایگاه و ارزش تحصیل و مدرسه و معلم؛ توانمندسازی والدین ضعیف از نظر آموزشی و مهارتی، همسان‌سازی با سایر دانش‌آموزان و احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی از مهم‌ترین گام‌هایی است که بایستی برداشته شود. به‌عنوان نمونه در جمع‌بندی نقطه نظرات این بخش بیان کرد.

کارشناس آ.ب شماره ۷ «والدین بایستی اولاً با برنامه‌های تحصیلی آموزشگاه فرزندشان و همچنین بنیاد امور ایثارگران در این موارد هماهنگی لازم داشته باشند. ثانیاً خودشان به‌صورت مستقیم پیگیر امور تحصیلی و رفتاری دانش‌آموز باشند و ارتباط و تعامل سازنده‌ای با مربیان و معلمان آموزشی وی داشته باشند. ضمناً جدای از تلاش‌ها و پیشنهادهای فوق چاره‌ای باید برای خود اولیای ضعیف این دانش‌آموزان در نظر گرفت. از جمله آگاهی دادن به خود اولیا در این‌گونه امور از طرف بنیاد شهید و امور ایثارگران با برگزاری کلاس‌های آموزشی برای آن‌ها اندیشید».

و همچنین احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی که مورد تأکید کارشناسان بوده است.

«با احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی و عدم مقایسه با یکدیگر دانش‌آموزان، هرگز آن‌ها را با یکدیگر مقایسه نکنیم». در سطح بنیاد و اداره کل می‌توان به اقدام برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای افت تحصیلی از سوی بنیاد شهید و اداره کل آموزش و پرورش برای این دانش‌آموزان اشاره کرد. برای مثال بیان‌شده بود که:

«برنامه‌ریزی‌های دقیق و اصولی و پیگیری آن‌ها از سوی مسئولان گروه شاهد و امور ایثارگران آموزش و پرورش و نه فقط معلم را در منگنه قرار دهند».

دومین مرحله برنامه توانمندسازی تحصیلی تحت عنوان برنامه‌ریزی تحصیلی نام‌گذاری شده است. در این مرحله و در

و مشاور که بیان شده بود:

«برگزاری جلسات مشترک والدین و دانش‌آموزان با مدیر و معاون و مشاور و تأکید راهکارها».

یکی از کارشناسان بیان کرده بود که:

«برخی والدین به دلیل عدم آشنایی کافی با نیازهای واقعی و ویژگی‌های سنی فرزندان در سنین مختلف و عدم اطلاع از وضعیت تحصیلی آنان نمی‌توانند نقش‌های نظارتی و حمایتی خود را به طرز صحیحی اجرا نمایند و نه تنها موجب بروز افت تحصیلی در فرزندان خود می‌شوند بلکه روزبه‌روز از فرزندان خود نیز به دلیل عدم شناخت کافی از آنان فاصله می‌گیرند. ارتباط مستمر با مدرسه و شرکت منظم در جلسات انجمن اولیاء و مربیان و شرکت در کلاس‌های آموزشی مناسب برای آشنایی با ویژگی‌ها و نیازهای فرزندان در دوره‌های سنی مختلف گامی مهم خواهد بود».

و بالاخره تکرار درس در صورت غیبت نیز از اقداماتی است که معلمان در مدرسه انجام خواهند داد.

معلم شماره ۷ «پیگیری غیبت‌های مکرر این نوع از دانش‌آموزان و انعکاس آن به دبیر و آموزش و پرورش ناحیه».

دانش‌آموز شماره ۲ «معلمان باید در صورت غیبت دانش‌آموزان درس را تکرار کنند که این کار را انجام نمی‌دهند و می‌گویند باید خودتان جبران کنید. درس را بهتر و واضح‌تر تدریس کنند».

در سطح بنیاد و اداره کل نیز می‌توان به حمایت مالی بنیاد شهید جهت شرکت در کلاس کنکور و تشکیل کلاس‌های جبرانی به صورت پایگاه در شهرستان اشاره کرد. برای مثال یکی از مدیران بیان کرده بود که:

مدیر شماره ۵ «حمایت مالی دانش‌آموزان جهت شرکت در کلاس‌های کنکور در آموزشگاه‌های برتر».

سومین مرحله برنامه توانمندسازی تحصیلی تحت عنوان نظارت و پیگیری تحصیلی است. در این مرحله و در سطح والدین (خانواده) می‌توان به پیگیری و نظارت تحصیلی مستمر والدین و بازدید از مدارس طور مداوم و مستمر اشاره کرد. در این زمینه یکی از معلمان بیان کرده بود که:

«گفت‌وگوی والدین با فرزندان مهم‌ترین کمک به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌نماید. اختصاص زمانی معین برای پرس‌وجو درباره‌ی اتفاقات روزانه‌ی مدرسه و خارج از مدرسه و گفت‌وگو درباره‌ی دوستان، بازی‌ها و معلمان و

...».

در سطح مدرسه پیگیری و توجه ویژه مدارس به غیبت و بررسی و پیگیری وضعیت درسی و اخلاقی از اقداماتی است که بایستی انجام شود. برای مثال بیان شده بود که:

«پیگیری وضعیت رفتاری و اخلاقی دانش‌آموز و دریافت نکات مثبت و منفی رفتاری و آموزشی دانش‌آموز. معرفی دانش‌آموز به کلاس‌های مشاوره‌ای و تحصیلی. تشویق و ترغیب دانش‌آموز به مطالعه مؤثر و مفید».

و بالاخره در سطح بنیاد و اداره کل نظارت اصولی بر فعالیت مدارس؛ انتخاب مدیران شایسته برای این مدارس؛ توجه و رسیدگی ویژه به امور مشاوره و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان و توجه و رسیدگی مطلوب به تخصیص امکانات و فضاهای آموزشی مناسب از مهم‌ترین گام‌هایی است که انجام می‌شود.

به‌کارگیری نیروهای کارآمد و مجرب و متخصص دروس پایه در طرح پراکنده شاهد

در مرحله چهارم تحت عنوان اجرا نام‌گذاری شد. در سطح والدین (خانواده) ثبت‌نام در کلاس‌های تقویتی و جبرانی خارج از مدرسه از اقداماتی است که بایستی صورت گیرد. برای مثال بیان شده بود که:

«تشکیل کلاس‌های آموزشی جهت جبران و تقویت پایه‌ای آن‌ها در دروس به صورت یک فرآیند نه مقطعی و در یک‌زمان کوتاه نزدیک فصل امتحانات».

و نیز دانش‌آموز شماره ۴ بیان کرده بود که:

«کلاس‌های تقویتی و جبرانی بگذارند ولی نه در روز پنجشنبه‌ها که تعطیلی خودمان است. چون اصلاً بچه‌ها حوصله ندارند و یا اگه بیان از ساعت ۱۱ به بعد میان کلاس. یا اگر در روزهای هفته می‌خوان تشکیل بدهند در بعد ظهرها باشد».

در سطح مدرسه به‌کارگیری نیروهای کارآمد و مجرب دروس پایه؛ تهیه دفترچه مخصوص جهت ثبت فعالیت‌های آنان؛ برگزاری اردوهای علمی و به‌کارگیری دبیران خارج از مدرسه جهت برگزاری کلاس‌های تقویتی و جبرانی از راهکارهایی است که انجام می‌شود. برای مثال:

کارشناسان بنیاد شماره ۴ «در آغاز سال تحصیلی جهت شناخت و شناسایی عوامل اجرایی و آموزشی مدرسه و همچنین دانش‌آموزان اردوهای یک‌روزه برگزار گردد».

«نیاز به اصلاح برخی از قوانین و آیین‌نامه‌های بنیاد و آموزش و پرورش در امور تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر»

و یا کارشناس آموزش و پرورش شماره ۷ بیان کرده بود که:

«در بسیاری از موارد عوامل بی‌انگیزه بودن این دانش‌آموزان که می‌توان به انتظار حمایت واقعی یا غیرواقعی قوانین مربوط به امور ایثارگران این دسته از دانش‌آموزان اشاره کرد».

و آخرین مرحله برنامه توانمندسازی تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر تحت عنوان ارزشیابی و بازخورد است. در این مرحله و در سطح دانش‌آموز خود ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی اقدامی است که در نظر گرفته شده است. در سطح مدرسه تجزیه و تحلیل وضعیت آموزشی دانش‌آموزان طرح شاهد؛ مقایسه وضعیت تحصیلی به صورت دوره‌ای و انعکاس منظم عملکرد تحصیلی به ستاد اجرایی شاهد و والدین اقداماتی است که بایستی صورت بگیرد. برای مثال یکی از کارشناسان بنیاد بیان کرده بود که:

برخی والدین به دلیل عدم آشنایی کافی با نیازهای واقعی و ویژگی‌های سنی فرزندانشان در سنین مختلف و عدم اطلاع از وضعیت تحصیلی آنان نمی‌توانند نقش‌های نظارتی و حمایتی خود را به طرز صحیحی اجرا نمایند و نه تنها موجب بروز افت تحصیلی در فرزندان خود می‌شوند بلکه روزبه‌روز از فرزندان خود نیز به دلیل عدم شناخت کافی از آنان فاصله می‌گیرند. ارتباط مستمر با مدرسه و شرکت منظم در جلسات انجمن اولیاء و مربیان و شرکت در کلاس‌های آموزشی مناسب برای آشنایی با ویژگی‌ها و نیازهای فرزندان در دوره‌های سنی مختلف گامی مهم خواهد بود.

و بالاخره در سطح بنیاد و اداره کل پیگیری امور تحصیلی دانش‌آموزان و انعکاس به والدین از اقداماتی است که در راستای توانمندسازی تحصیلی بایستی انجام شود.

و بالاخره در سطح بنیاد و اداره کل اجرای دقیق آیین‌نامه‌های موجود در طرح شاهد؛ دخالت در انتخاب کادر آموزشی مجرب و دلسوز در مدارس شاهد و سرکشی به مدارس توسط اداره کل را می‌توان نام برد. برای مثال کارشناس بنیاد شماره ۳ در این زمینه بیان می‌کند که:

«به نظر بنده به جای اداره کل، ستاد اجرایی شاهد بهتر می‌باشد. ستادهای شاهد می‌بایست دانش‌آموزان دارای ضعف و افت تحصیلی را به صورت موردی شناسایی و جهت رفع افت تحصیلی آنان بر اساس اصول مشاوره و هدایت تحصیلی برنامه‌ریزی لازم به عمل‌آوردند اما ستادهای شاهد فقط به موارد مالی و ظاهری قضیه توجه می‌نمایند».

دخالت در انتخاب کادر آموزشی مجرب و دلسوز در مدارس شاهد و سرکشی به مدارس توسط اداره کل نیز از اقداماتی است که بایستی صورت بگیرد. برالی مثال:

کارشناسان بنیاد شماره ۴ به «نظارت و در صورت لزوم دخالت در انتخاب کادر آموزشی مجرب و دلسوز در تمامی سطوح مدارس شاهد و طرح پراکنده»

اشاره داشته و یکی از والدین بیان کرده بود که:

«اداره کل هم می‌تواند با نظارت و پیگیری مستمر بر مدارس وضعیت این دانش‌آموزان را بررسی و در صورت مشکل آن را برطرف کند که فکر می‌کنم در این رابطه کم‌کاری وجود دارد».

بالاخره در سطح سازمان بنیاد شهید می‌توان به عدم تفکیک دانش‌آموزان شاهد از سایرین؛ حذف سهمیه‌های شغلی و آموزشی؛ استفاده بهینه از سهمیه موجود در کنکور و اصلاح برخی از قوانین و آیین‌نامه‌های بنیاد و آموزش و پرورش در امور تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر اشاره داشت. در این زمینه یکی از مدیران بیان کرده بود که:

«در درجه اول سهمیه‌های شغلی و آموزشی ایشان حذف و همسان‌سازی با سایر دانش‌آموزان صورت گیرد».

و یا در زمینه استفاده بهینه از سهمیه موجود در کنکور و اصلاح برخی از قوانین و آیین‌نامه‌های بنیاد و آموزش و پرورش در امور تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر یکی از کارشناسان بیان کرده بود که:

جدول ۶. برنامه توانمندسازی تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر

ایثارگری؛ تأثیر منفی امتیاز ویژه) و ضمانت استخدامی (اطمینان نسبت به آینده شغلی خود؛ اولویت در استخدام) بودند. این یافته‌ها با نتایج تحقیقات کاستا و همکاران [۲۱]، حاجی حسینی [۲۴]، امرایی [۲۵]، دارابی [۲۶] و باغ شیخی [۲۷] همسو است.

در بخش راهکارهای مرتبط با افت تحصیلی مهم‌ترین راهکارهای فردی شامل تمرین و تکرار؛ تلاش؛ تغییر در سبک زندگی با شروع سال تحصیلی؛ تعریف جایگاه و ارزش تحصیل و مدرسه و معلم؛ ارتقا انگیزه، راهکارهای خانوادگی شامل همراهی والدین با دانش‌آموزان در یادگیری؛ بررسی و پیگیری وضعیت تحصیلی توسط والدین؛ داشتن اتاق اختصاصی مطالعه؛ جو عاطفی آرام در خانه؛ همراهی و همکاری والدین با مدرسه؛ نقش حمایتی و نظارتی خانواده و راهکارهای آموزشی شامل توجه به نیازهای آموزشی؛ تکرار درس در صورت غیبت؛ توضیحات کافی معلم حین تدریس؛ ارتقاء مهارت در زبان فارسی و همچنین راهکارهای مدرسه‌ای شامل برگزاری اردوهای علمی و تفریحی؛ کلاس‌های تقویتی و جبرانی؛ ارتقای دانایی و یادگیری والدینی؛ بررسی و پیگیری وضعیت درسی و اخلاقی؛ توانمندسازی والدین از نظر آموزشی و مهارتی؛ احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی؛ طرح دیدار یار (دیدار اولیاء و رفتن به خانه آن‌ها)؛ ارائه مشاوره و برنامه‌ریزی تحصیلی با کادر تخصصی؛ توجه به میزان تراکم کلاسی؛ به‌کارگیری نیروهای کارآمد و مجرب؛ بررسی و تجزیه و تحلیل وضعیت آموزشی؛ برگزاری جلسات مشترک با والدین و دانش‌آموز بودند. همچنین راهکارهای سازمانی شامل پرس‌وجو در مورد مدرسه و معلمان؛ نظارت و پیگیری مستمر بر مدارس؛ برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای افت تحصیلی؛ حمایت مالی بنیاد شهید؛ توجه به تکالیف نظارتی بنیاد شهید؛ انتخاب کادر آموزشی مجرب و دلسوز؛ حمایت مالی از تشکیل کلاس‌های خصوصی و بالاخره راهکارهای قانونی شامل عدم تفکیک دانش‌آموزان شاهد از سایرین؛ حذف سهمیه‌های شغلی و آموزشی؛ استفاده بهینه از سهمیه موجود در کنکور؛ اصلاح برخی از قوانین و آیین‌نامه‌های تحصیلی بودند.

امروزه مسئله افت تحصیلی گریبان‌گیر کلیه نظام‌های آموزشی است و به لحاظ ارتباطی که اساساً جریان تعلیم و تربیت با دیگر نهادهای اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دارد افت تحصیلی نیز از ابعاد مختلف مورد بررسی و مطالعه پژوهشگران قرار می‌گیرد [۲۱] و بنابراین برای یافتن علل افت تحصیلی باید مسائل گوناگون مورد توجه قرار گیرد [۲۳].

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف شناسایی عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر و تدوین برنامه‌ای برای توانمندسازی تحصیلی جهت ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر انجام شده است. نتایج حاصل از متن مصاحبه‌ها نشان داد که مهم‌ترین عوامل افت تحصیلی شامل عوامل فردی از جمله بنیه علمی پایین؛ انگیزه پایین؛ تلاش و پشتکار پایین و نیز عوامل خانوادگی شامل کمبود امکانات؛ رهاشدگی تحصیلی (بی‌توجهی والدین به وضعیت درسی، کمبود نظارت والدین؛ عدم مسئولیت‌پذیری والدین)، کمبود عاطفی شامل (مشکلات روحی و روانی خانواده‌ها؛ احساس خلأ و عدم حضور یکی از والدین؛ اختلاف و کشمکش شدید والدین؛ وجود کمبودهای عاطفی) و فقر فرهنگی شامل (پایین بودن سطح سواد اولیاء؛ تفاوت‌های فاحش فرهنگی؛ شکاف نسلی) و همچنین عوامل آموزشی شامل سهل‌انگاری آموزشی (تفکر غلط قبولی در هر صورت؛ نمرات غیرواقعی)، عدم آموزش فردی شده (عدم توجه به تفاوت‌های فردی؛ عدم توجه به سطح هوش) و استفاده نکردن از روش‌های نوین آموزشی (ناآشنایی با اصول روان‌شناسی تربیتی و تدریس) بود. عوامل مدرسه‌ای هم شامل کمبود نیروی انسانی (عدم رصد وضعیت تحصیلی توسط معاونین آموزشی؛ کمبود نیروی انسانی ثابت و مجرب و توانمند)، فضای بی‌روح مدرسه (جو پلیسی؛ جو و فضای مدرسه)، روابط ضعیف مدرسه و خانه (عدم ارتباط مداوم بین مدرسه و خانه)، اثر همسالان (مزاحمت گروه همسالان؛ شوخی‌های نابجا در کلاس درس؛ جو حاکم بر مدرسه) و حمایت تحصیلی ضعیف (عدم آموزش و راهنمایی صحیح دانش‌آموزان؛ عدم هدایت تحصیلی) و عوامل سازمانی/مدیریتی شامل ساختار حمایتی ضعیف نهاد (نظارت ناکافی بنیاد نسبت به وضعیت تحصیلی؛ ساختار ضعیف نهادهای مرتبط؛ عدم حمایت نهاد در رفع مشکلات تحصیلی)، رعایت نکردن بخشنامه‌ها (عدم رعایت شیوه‌نامه‌ی ثبت‌نام مدارس شاهد؛ اهمیت در حد بخشنامه و دستورالعمل؛ عدم تحقق اهداف برنامه‌های اجرا شده؛ جذب دانش‌آموزان از طبقه مرفه در مدارس شاهد) و تأمین مالی ضعیف (کمبود شدید بودجه و اعتبارات؛ عدم تأمین اعتبارات لازم) و بالاخره عوامل قانونی شامل برخورداری از مزایایی ایثارگری (مزایای

توجه کند. همچنین در سطح سازمان بنیاد شهید و اداره کل آموزش و پرورش طرحی جهت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری افت تحصیلی برای این دانش‌آموزان را در نظر داشته باشد. همراهی و همکاری والدین با مدرسه و شرکت منظم در جلسات انجمن اولیاء و مربیان از اقداماتی است که والدین بایستی انجام دهند. مدرسه نیز طرح دیدار یار (دیدار اولیاء و رفتن به خانه آن‌ها) و ارائه مشاوره و برنامه‌ریزی تحصیلی با کادر تخصصی؛ برگزاری جلسات مشترک والدین و دانش‌آموزان با مدیر و مشاور؛ ارتباط با دانش‌آموزان هم‌تا و دارای پیشرفت تحصیلی و تکرار درس در صورت غیبت را در برنامه‌ریزی خود برای توانمندسازی تحصیلی این دانش‌آموزان در نظر خواهد گرفت؛ و در این راستا بنیاد شهید بنیاد و اداره کل می‌توانند به حمایت مالی جهت شرکت در کلاس کنکور و تشکیل کلاس‌های جبرانی اختصاصی و خارج از مدرسه اقدام نمایند. آنچه تا این مرحله در برنامه توانمندسازی تحصیلی صورت می‌گیرد مبتنی بر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در سطح بنیاد شهید و اداره کل و سپس طراحی دوره‌های آموزشی در سطح مدرسه و نیز به صورت فردی برای دانش‌آموزان دارای افت تحصیلی و نیز والدین است.

مرحله بعد برنامه توانمندسازی تحصیلی نیازمند نظارت و پیگیری تحصیلی است. در سطح بنیاد و اداره کل نظارت اصولی بر فعالیت مدارس؛ انتخاب مدیران شایسته برای این مدارس؛ توجه و رسیدگی ویژه به امور مشاوره و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان و توجه و رسیدگی مطلوب به تخصیص امکانات و فضاهای آموزشی مناسب از مهم‌ترین گام‌هایی است که انجام می‌شود. مدرسه هم بایستی پیگیری و توجه ویژه‌ای به وضعیت درسی و اخلاقی و نیز غیبت این دانش‌آموزان داشته باشد و همچنین والدین به پیگیری و نظارت تحصیلی مستمر والدین و بازدید از مدارس طور مداوم و مستمر بایستی اقدام کنند. بدون نظارت این برنامه انتظار موفقیت و پیشرفت تحصیلی به دور قابل تحقق نیست و تمامی عوامل از والدین و معلمان تا مدیران و مسئولان در سطح اداره کل آموزش و پرورش و بنیاد شهید استان بایستی مسئولیت‌های نظارتی خود را به‌خوبی انجام دهند.

در سطح کلان و کشوری سازمان بنیاد شهید می‌تواند به

برنامه حاضر براساس شناسایی عوامل افت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر تدوین و ارائه شده است. این برنامه دارای پنج مرحله و هر مرحله نیز دارای سطوح فردی، خانوادگی، مدرسه‌ای، سازمانی و قانونی است. اولین مرحله تعیین وضعیت و نیازسنجی وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر است. در واقع این دسته از دانش‌آموزان از نداشتن انگیزه، اعتمادبه‌نفس و به‌طور کلی برنامه‌ریزی درسی رنج می‌برند و افت تحصیلی خود را حاصل و نتیجه در درجه اول این عوامل می‌دانند در نتیجه برنامه توانمندسازی تحصیلی در سطح فردی بایستی مبتنی بر طراحی یک دوره آموزشی جهت ایجاد انگیزه، خودباوری و اعتمادبه‌نفس و نیز برنامه‌ریزی درسی (تمرین و تکرار کردن درس‌ها) و برنامه‌ریزی درسی توسط مشاوران متخصص در این حوزه باشد. در این زمینه راش^۱ (۱۹۹۴) انگیزه را عالی‌ترین شاخص یادگیری دانسته است؛ به این معنی که هرچه انگیزه فرد برای آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج بیشتری را برای رسیدن به هدف نهایی تحمل خواهد کرد [۴۲]. از این رو در فرآیند آموزش و یادگیری، شناسایی منابع ایجاد انگیزش در دانش‌آموزان از جمله عوامل بسیار مهم محسوب می‌شود [۴۳]. همچنین تحقیقات نشان می‌دهد که انگیزه، انگیزش و متغیرهای انگیزشی بر کارکردهای شناختی و تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد [۱۲]. با انگیزه تحصیلی افراد تحرک لازم را برای به پایان رساندن موفقیت‌آمیز یک تکلیف، رسیدن به هدف یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی در کار خود دنبال می‌کنند تا بالاخره بتوانند موفقیت لازم را در امر یادگیری و پیشرفت تحصیلی کسب نمایند [۴۴]. انگیزه پیشرفت نیز بر نقش هدف در موفقیت و شکست دانش‌آموزان تأکید می‌کند. در واقع این عامل، نقش اساسی و مهمی در یادگیری دارد و موتور حرکت فرد برای رفتارهایی است که به یادگیری بهتر و مؤثرتر منجر می‌شود [۴۲]. در همین مرحله و در سطح خانوادگی، نیز دوره آگاه‌سازی والدین در خصوص نقش حمایتی و نظارتی و فراهم کردن محیطی آرام و به‌دوراز تنش توسط والدین برای فرزندان نیز مدنظر است. در سطح مدرسه نیز مدیران و معلمان بایستی در این دوره به برجسته کردن و اهمیت جایگاه و ارزش تحصیل و مدرسه و معلم، توانمندسازی والدین ضعیف از نظر آموزشی و مهارتی

^۱. Rush

برنامه‌ریزی عملیاتی و نیز سیاست‌گذاری این محدودیت‌ها را رفع نمود.

در انجام این پژوهش به دلیل کیفی بودن، محدودیت عدم استفاده از روش‌های آماری جهت تحلیل عاملی تأییدی نتایج وجود داشت. در راستای نتایج به‌دست‌آمده به والدین، معلمان، مدیران و کارشناسان استانی حوزه دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر پیشنهاد می‌شود، ضمن توجه به عوامل شناسایی‌شده افت تحصیلی این دسته از دانش‌آموزان از راهکارهای ارائه‌شده جهت رفع معضل افت تحصیلی استفاده کنند. همچنین به برنامه‌ریزان، مدیران و مسئولان استانی پیشنهاد می‌شود که با تشکیل ستادی زمینه اجرایی شدن برنامه پیشنهادی برای دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر دارای افت تحصیلی را فراهم کرده و از این برنامه جهت ارتقای وضعیت پیشرفت تحصیلی این دسته از دانش‌آموزان استفاده شود.

منابع

- 1- Asarta C. J, Schmidt J. R. Comparing student performance in blended and traditional courses: Does prior academic achievement matter? The Internet and Higher Education. 2017; 32(1): 29-38.
- 2- Neuman A, & Guterman O. Academic achievements and homeschooling it all depends on the goals. Studies in Educational Evaluation. 2016; 51: 1-6.
- 3- Mahanta, D. Impact of Attitude and Self-Concept of the Students towards Mathematics upon their achievement in Mathematics. International Journal of Theoretical & Applied Sciences. 2013; 6(1), 20-35.

۴- پارسایی زهرا. واکاوی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پایه هشتم (سوم راهنمایی) در درس ریاضی بر اساس نتایج تیمز ۲۰۱۱ [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. تهران: دانشگاه پیام نور، دانشکده ادبیات و علوم انسانی؛ ۱۳۹۴.

۵- تقی پور حسینعلی، کشاورز لشکناری روح اله، یوسف رشیدی علی‌اصغر. دانش محتوایی روش‌های معلمی و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. کنفرانس پژوهش‌های نوین ایران و جهان در مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم انسانی، دانشگاه دولتی علمی کاربردی شوشتر، شرکت دانش‌پژوهان همایش آفرین پارس بین‌المللی؛ ۱۳۹۶.

۶- غلامی محمدتقی، صابری هائیده، گنجی حمزه، پاشا شریفی حسن. پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی، نگرش فناورانه

اصلاح برخی از قوانین و آیین‌نامه‌های بنیاد و آموزش و پرورش در امور تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر، استفاده بهینه از سهمیه موجود در کنکور و حتی حذف سهمیه‌های شغلی و آموزشی اقدام نماید. آنچه در این میان دارای اهمیت است این است که بسیاری از این دانش‌آموزان دارای افت تحصیلی تنها به دلیل داشتن این امتیاز و سهمیه به تحصیل و آینده شغلی خود مطمئن بوده و تلاش و زحمتی به خود نمی‌دهند. در واقع آن‌ها در ذهن خود موفقیت را نه حاصل تلاش و انگیزه درونی و حتی منبع کنترل درونی بلکه نتیجه داشتن این امتیاز و سهمیه می‌دانند و به‌رحال به موفقیت نسبی خود هم اطمینان حتی کاذب دارند. بنیاد و اداره کل آموزش و پرورش در سطح استان اجرای دقیق آیین‌نامه‌های موجود در طرح شاهد، دخالت در انتخاب کادر آموزشی مجرب و دلسوز در مدارس شاهد و سرکشی به مدارس را در همین راستا و جهت توانمندسازی تحصیلی انجام می‌دهد. در سطح مدرسه به‌کارگیری نیروهای کارآمد و مجرب دروس پایه، تهیه دفترچه مخصوص جهت ثبت فعالیت‌های آنان، برگزاری اردوهای علمی و به‌کارگیری دبیران خارج از مدرسه جهت برگزاری کلاس‌های تقویتی و جبرانی از راهکارهایی است که در این مرحله جهت توانمندسازی تحصیلی انجام می‌شود و والدین نیز اقدام به ثبت‌نام در کلاس‌های تقویتی و جبرانی خارج از مدرسه خواهند نمود.

و بالاخره هر برنامه‌ای نیازمند ارزشیابی و بازخورد است. در این مرحله برنامه توانمندسازی تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر و در سطح بنیاد و اداره کل آموزش و پرورش پیگیری امور تحصیلی دانش‌آموزان و انعکاس به والدین از اقداماتی است که در راستای توانمندسازی تحصیلی بایستی انجام شود و نیز در سطح مدرسه تجزیه و تحلیل وضعیت آموزشی دانش‌آموزان طرح شاهد، مقایسه وضعیت تحصیلی به‌صورت دوره‌ای و انعکاس منظم عملکرد تحصیلی به ستاد اجرایی شاهد و والدین و خود ارزشیابی دانش‌آموزان از پیشرفت تحصیلی خود از جمله اقداماتی هستند که بایستی صورت گیرد.

این برنامه در برنامه‌ریزی و اجرا و حتی مرحله ارزشیابی دارای محدودیت‌های مالی و زمانی است. به نظر می‌رسد که در سطح کلان برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نیازمند عزم و اراده مسئولان باشد و این اراده جهت رفع مشکل افت تحصیلی در عمل می‌تواند ضعیف باشد. همچنین کمبود منابع مالی جهت اجرا برنامه نیز از جمله محدودیت‌هایی پیش روی این برنامه است. برای رفع این محدودیت‌ها می‌توان به تشکیل ستادی متشکل از سازمان‌ها و نهادها و مؤسسات درگیر در زمینه افت تحصیلی دانش‌آموزان اقدام نمود و با

- factors on academic performance of public school learners in nyeri central sub-country, nyeri country, Kenya. *Journal of Education and Practices*. 2019; 2(1): 27-42.
- 17- Ahmad N.A, Siti Aishah H, Abdul Razak A, Chua L.N, Nor Hashim O. The Typology of Parental Engagement and Its Relationship with the Typology of Teaching Practices, Student Motivation, Self-Concept and Academic Achievement. *Journal of Management and Marketing Review*. 2016; 1(1): 1-8.
- ۱۸- خدایار شهلا. بررسی رابطه بین شیوه‌های مدیریت کلاس معلمان در مدارس ابتدایی با تأیید جویی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر چهارم ابتدایی [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی؛ ۱۳۹۵.
- ۱۹- ارجمند سیاهپوش اسحق، مقدس جعفری محمدحسن، فریغلانی محمد. بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر شوش دانایال. *جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*. ۱۳۹۰؛ ۲(۲): ۷-۲۰.
- 20- Mau W. C. Parental influences on the high school student academic achievement: a comparison of asian-americans, and white Americans. *Psychology in the schools*. 1997; 34: 267-277.
- ۲۱- زارع مرضیه. بررسی علل و عوامل افت تحصیلی دانش‌جویان دانشگاه صنعتی شیراز [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. شیراز: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت؛ ۱۳۹۶.
- 22- Costa E.B, Fonseca B, Santana M.A, Ferreira de Araujo F. Evaluating the effectiveness of educational data mining techniques for early prediction of students' academic failure in introductory programming courses. *Computers in Human Behavior*. 2017; 73: 247-256.
- 23- Sarra A, Fontanella L, Dizio S. Identifying Students at Risk of Academic Failure Within the Educational Data Mining Framework. Springer: Science + Business Media B.V., Soc Indic Res; 2018.
- ۲۴- حاجی حسینی زهرا. رابطه بین ترس از ارزیابی منفی و اهداف پیشرفت با خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان با افت تحصیلی در ریاضی [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی؛ ۱۳۹۳.
- ۲۵- امرابی عاطفه. بررسی رابطه آموزش ترغیبی و برنامه درسی پندهان و افت تحصیلی در دانش‌آموزان دختر پایه پنجم
- دانش‌آموزان در کلاس‌های دارای فناوری. فصلنامه مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی. ۱۳۹۶؛ ۸: ۱۰۲-۱۱۰.
- 7- Martin A. J, Steinbeck, K. The role of puberty in students' academic motivation and achievement. *Learning and Individual Differences*. 2017; 53: 37- 46.
- ۸- نوری فریده، میرشاه جعفری سعید ابراهیم، سعادت‌مند زهر. بررسی رابطه بین خودباوری تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در درس فیزیک مبتنی بر انگیزه تحصیلی. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی. ۱۳۹۴؛ ۲(۱۹): ۸۹-۷۵.
- 9- Cyril A. V. time management and academic achievement of higher secondary students. *Journal on School Educational Technology*. 2015; 10(3): 38-43.
- ۱۰- میرهاشم راحله السادات. رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی با خلاقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مدارس متوسطه ناحیه ۴ استان قم [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی، گروه علوم تربیتی؛ ۱۳۹۷.
- 11- Rastege A, Zare H, Sarmadi M. R, Hosseini F. Analytical approach to student perception of the classroom and academic negligence: a comparative study of traditional and virtual training courses Tehran University. *Journal of new approaches in educational research*. 2016; 4(16): 164-151.
- ۱۲- محمودی حشمت‌الله، عرفانی نصرالله، محقق‌حسین. تدوین مدلی به‌منظور تبیین و پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر پایه نیازهای بنیادین روان‌شناختی و انگیزش پیشرفت تحصیلی. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی. ۱۳۹۶؛ ۲(۲۶): ۶۷-۸۰.
- ۱۳- دولتی میاندوآب علیرضا، درتاج فریبرز، فرخی نورعلی. تأثیر راهبردهای آموزشی KWL بر انگیزش تحصیلی و درس‌دین و زندگی دانش‌آموزان. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی. ۱۳۹۷؛ ۱۲(۳): ۱۰۹-۱۲۲.
- ۱۴- خدایی ابراهیم، حبیبی مجتبی، جمالی احسان، باقی یزدل رقیه، خلقی حبیبه. شناسایی عوامل مؤثر در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان بر اساس اطلاعات تحصیلی مقطع متوسطه و کنکور سراسری. مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی. ۱۳۹۶؛ ۷(۱۹): ۷-۳۳.
- 15- Helal S. Identifying key factors of student academic performance. *International Journal of Data Science and Analytics*. 2019; 7(3): 227-245.
- 16- Mureithi Z. N, Mwangi B.N. Influence of selected

- ۸): ۳۹-۵۲.
- 36- Neuman L. *Social Research Methods*, Third Edition, London: Allyn and Bacon; 2000.
- 37- Glaser B, Strauss A. *Discovery of Grounded Theory*. U.S Publisher: Transaction Publishers; 1967.
- 38- Creswell J. *Research Design: choosing among five traditions*. Sage Publication; 1998.
- ۳۹- محمدپور احمد. فراروش (بنیان‌های فلسفی و عملی روش تحقیق ترکیبی در علوم اجتماعی و رفتاری). تهران: جامعه‌شناسان؛ ۱۳۹۰.
- ۴۰- هومن حیدر علی. مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل. تهران: سمت؛ ۱۳۹۱.
- ۴۱- حاجی‌زاده ابراهیم، اصغری محمد. روش‌های و تحلیل‌های آماری با نگاه به روش تحقیق در علوم زیستی و بهداشتی. تهران: جهاد دانشگاهی؛ ۱۳۹۰.
- ۴۲- مهقانی جمال‌الدین سعید، جناآبادی حسین. اثربخشی آموزش راهبردهای یادگیری خودتنظیمی بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری. راهبردهای شناختی در یادگیری. ۱۳۹۸؛ ۷(۱۲): ۱-۱۵.
- 43- Akcakin V. *Teaching Mathematical Functions Using Geometric Functions Approach and Its Effect on Ninth Grade Students' Motivation*, International Journal of Instruction. 2018; 11(1): 17-32.
- 44- Jiang Y, Rosenzweig E Q, Gaspard H. *An expectancy-value-cost approach in predicting adolescent students' academic motivation and achievement*. Contemporary Educational Psychology. 2018; 54: 139-152
- ابتدایی شهرستان کوه‌دشت سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی؛ ۱۳۹۳.
- ۲۶- دارابی مجید. بررسی عوامل مؤثر در افت تحصیلی دانش‌آموزان سال اول دوره راهنمایی و متوسطه استان البرز و ارائه راهکارهایی برای کاهش آن. شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان البرز؛ ۱۳۹۲.
- ۲۷- باغ شیخی فاطمه. وا کاوی تجارب زیسته دبیران و دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم در زمینه عوامل مؤثر بر ضعف عملکرد تحصیلی و راهکارهای مقابله با آن [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]. کاشان: دانشگاه کاشان، دانشکده علوم انسانی؛ ۱۳۹۷.
- 28- Yousef D. A. *Determinants of the academic performance of undergraduate students in statistics bachelor's degree program: A study in an Arabic setting*. Quality Assurance in Education. 2019; 27(1): 13-23.
- 29- Zhang X, Kiuru N, Laursen B, Aunola K, Lerkkanen M. K, Leskinen E, Nurmi J. E. *Positive teacher affect and maternal support facilitate adjustment after the transition to first grade*. Merrill-Palmer Quarterly. 2016; 62(2): 158-17.
- 30- Iglesia A, Freiberg Hoffmann A, Liporace, F. *Perceived parenting and social support: can they predict academic achievement in Argentinean college students?* Psychological Reserch Behaviour Management. 2017; 3: 251-259.
- ۳۱- زمانی مهناز، طالع پسند سیاوش. تأثیر مداخلات چندبعدی انگیزشی- رفتاری بر انگیزه پیشرفت، عملکرد و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه هفتم. رویکرد‌های نوین آموزشی. ۱۳۹۶؛ ۱۲(۲): ۹۲-۱۰۹.
- 32- Grunchel C, Schwinger M, Steinmayr R, Fries S. *Effects of using motivational regulation strategies on students' academic procrastination, academic performance, and well-being*. Learning and Individual Differences. 2016; 49: 162-170.
- 33- Paris S. G, Winograde P. *The role of self-regulation learning in contextual teaching: Principle and practice for prepration*. Office of Educational Research and Improvement. 2012; 8(1): 1-24.
- ۳۴- شیربگی ناصر. تأثیر برنامه تدریس خصوصی تکمیلی و مشاوره تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی، رفتار کلاسی و عزت‌نفس دانش‌آموزان پایه اول دبیرستان. پژوهش‌های آموزش و یادگیری. ۱۳۹۳؛ ۱۱(۱) (پیاپی ۱۹): ۷۱-۸۶.
- ۳۵- تمنائی‌فر محمدرضا، نیازی محسن، امینی محمد. بررسی مقایسه‌ای عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان مشروط و ممتاز. پژوهش‌های آموزش و یادگیری. ۱۳۸۶؛ ۵(۱)، (پیاپی